

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשע"ט, 2019
מספר השאלון: 011282
קובץ: תשובות סופיות

עברית: הבנה והבעה

הוראות לנבחן

- עברית: הבנה, הבעה ולשון
- א. משך הבחינה: שתיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
- פרק ראשון — הבנת הנקרא — 70 נקודות
- פרק שני — הבעה בכתב — 30 נקודות
- סה"כ — 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראה מיוחדת: יש לקרוא את המאמרים שבנספח ולענות על השאלות בגוף שאלון זה, לפי ההוראות.
- ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

תשובות סופיות

פרק ראשון — הבנת הנקרא (70 נקודות)

שאלה 1

א. הגורם המשותף: משמעות – עבודה שהעובד מוצא בה משמעות (עבודה חשובה ומשמעותית בעיניו) תורמת לאושרו.

במאמר 1: כדי שאדם יהיה מאושר בעבודתו, העבודה צריכה להיראות לו "חשובה ומשמעותית", ו"אין זה חשוב כל כך מה האדם עושה, אלא המשמעות שהוא מוצא במה שהוא עושה" (שורות 25–29; וגם: אושר הוא שילוב בין הנאה ובין "עשייה שיש בה משמעות", שורות 16–17).

במאמר 2: "אנשים שיש להם עצמאות, משמעות וגיוון בעבודה מאושרים יותר מאחרים" (שורות 7–8), והעבודה מעניקה לנו "מטרות שיש להן משמעות" (שורה 13).

(תשובה נוספת מתקבלת: הקשרים החברתיים בעבודה – מאמר 1, שורות 54–56: "לקשרים בעבודה... יש חשיבות רבה"; מאמר 2, שורה 14: "מקום העבודה מספק לנו עמיתים, חברים קרובים ואפילו זוגיות").

ב. הגורם: הכנסה (משכורת נוחה) – "משכורת נוחה תורמים לאושרו של העובד" (שורות 6–7).

תורמתו לעובד: הכסף מגן על האדם מפני עוני ומבטיח לו שגשוג (שורות 11–13), כלומר ההכנסה מעניקה לעובד ביטחון כלכלי, ובזכותה הוא יכול לקיים את עצמו ואת משפחתו בלי דאגה, ולכן הוא מאושר יותר. (גורמים נוספים מתקבלים, עם הסבר מתאים: תחושת זהות ומסגרת – העבודה נותנת לאדם הגדרה של "מי אני" וסדר יום קבוע (שורה 13); גיוון בעבודה – עבודה מגוונת אינה משעממת ומעוררת עניין (שורה 8); מעמד ותפקיד בכיר – הערכה מן הלקוחות ומעמד גבוה מחזקים את הביטחון העצמי ואת תחושת ההצלחה (שורות 9–10)).

שאלה 2

א. הטענה הרווחת היא שאדם יהיה מאושר יותר אם לא יעבוד, כלומר עדיף לא לעבוד מאשר לעבוד.

ב. מאמר 1: "בעולם שלנו יש מיתוס שקרי ולפיו עדיף שלא לעבוד מלעבוד" (שורות 20–21).

מאמר 2: "רבים מאמינים שהיו מאושרים יותר אילו יכלו שלא לעבוד, אך זוהי טעות" (שורה 26).

ג. התפקיד הרטורי: זוהי טענת נגד (טענה מנוגדת לעמדת הכותבים), שהכותבים מביאים כדי להפריך אותה. לשם מה: כדי לחזק את עמדתם שעבודה דווקא תורמת לאושר. כשהם מציגים את הדעה הרווחת ומיד דוחים אותה ("מיתוס שקרי", "זוהי טעות"), הם מראים לקורא שהדעה המקובלת שגויה, ומשכנעים אותו לאמץ את עמדתם – שהעבודה, כל עבודה, יכולה להעניק אושר.

שאלה 3

א. המחקרים מראים שאנשים מצליחים חונכו לאחריות ולעצמאות כבר מגיל צעיר, ושכישורי הניהול שרכשו בחינוכם הם שתרמו להצלחתם. "הורות הליקופטר" היא ההפך מחינוך כזה: ההורים "מסתובבים" מעל ילדיהם כל הזמן ומחלצים אותם מכל צרה (שורות 38–40), ולכן הילדים אינם לומדים לקחת אחריות, לפעול בעצמם ולהתמודד עם קשיים. מכאן שהצעירים שחוו הורות כזאת לא רכשו את התכונות שמובילות להצלחה, ולכן הורות זו פוגעת בהצלחתם.

ב. (תשובה לדוגמה – העמדה ש"הורות הליקופטר" עלולה לפגוע בי) אני חושב ש"הורות הליקופטר" עלולה לפגוע בי. על פי מאמר 1, אנשים מצליחים חונכו לאחריות ולעצמאות כבר מגיל צעיר, ואילו הורים שמחלצים את ילדם מכל צרה מונעים ממנו ללמוד להתמודד בעצמו. גם מניסיוני: כשהוריי פנו למורה בכל פעם שקיבלתי ציון נמוך, לא למדתי לבקש עזרה בעצמי ולתכנן את הלמידה שלי. רק כשהתחלתי לטפל בבעיות בעצמי, למשל לארגן לבד את ההכנה לבגרות, הרגשתי שאני עצמאי ובטוח יותר. לכן הגנה מוגזמת אולי נוחה לי עכשיו, אבל תפגע ביכולת שלי להצליח בעתיד בעבודה ובחיים.

שאלה 4

א. בפסקה האחרונה (שורות 26–32): בשורה 30, אחרי המשפט "ההחלטה שלכם בנוגע לאופן שבו אתם רואים את עבודתכם – משרה סתמית, קריירה חשובה או ייעוד אמיתי – תלויה רק בכם, וגם הבחירה בכמה התלהבות, יצירתיות ויעילות תעסקו בה" (שורות 28–30), ולפני המשפט "מחקרים מלמדים שלאנשים שאינם מאושרים..." (שורות 30–32). (מתקבל גם: בסוף הפסקה, אחרי שורה 32).

ב. בשורות אלה הכותבת טוענת שהאופן שבו אדם רואה את עבודתו – "משרה סתמית, קריירה חשובה או ייעוד אמיתי" – תלוי בו, וממנו נגזר האושר שהעבודה תעניק לו. הקטע מתאר מחקר שבדק בדיוק את שלוש התפיסות האלה (פרנסה, קריירה, ייעוד) ומצא שמי שראו בעבודתן ייעוד היו המאושרות ביותר. לכן הקטע משמש ראיה מחקרית (ביסוס) לטענת הכותבת שתפיסת העבודה משפיעה על האושר, והוא משתלב גם עם המשפט הבא, שגם הוא פותח ב"מחקרים מלמדים".

שאלה 5

הקשר בין העבודה ובין החיים מחוץ לעבודה עולה לדיון ביתר עוצמה (גם: בעוצמה רבה יותר / בתוקף רב יותר / בחריפות רבה יותר).

שאלה 6

גלויה

שאלה 7

נחת, נזק, עונג (להסב נחת, להסב נזק, להסב עונג)

שאלה 8

עליונה

שאלה 9

עמום

פרק שני — הבעה בכתב (30 נקודות)

שאלה 10 – מאמר לדוגמה

עבודה בזמן הלימודים – כן, אבל במידה

בני נוער רבים בישראל עובדים: הם מלצרים, מוכרים בחנויות או מטפלים בילדים. רבים מהם עושים זאת לא רק בחופשות, אלא גם בשבועות שבין המבחנים. האם יש להתיר להם לעבוד במהלך שנת הלימודים? לדעתי, יש לאפשר זאת, בתנאי שהעבודה מוגבלת בהיקפה ואינה פוגעת בלימודים.

ראשית, עבודה מחנכת לאחריות ולעצמאות. נער שמגיע בזמן למשמרת, עומד בדרישות המעסיק ומרוויח את כספו בעצמו לומד ערכים שבית הספר מתקשה להקנות. יעל אלנתן מציינת במאמרה כי מחקרים על אנשים מצליחים מראים שהם חונכו לאחריות ולעצמאות כבר מגיל צעיר. עבודה קבועה במהלך השנה, ולא רק חודשיים בקיץ, מאפשרת לבני הנוער לרכוש הרגלים כאלה לאורך זמן, ולא רק להתנסות בהם לתקופה קצרה. יתרה מזו, בני נוער שעובדים לומדים להעריך את ערכו של הכסף, משום שהם יודעים כמה מאמץ נדרש כדי להרוויח אותו.

שנית, עבודה יכולה לתרום לתחושת המשמעות ולאפשר של הצעיר. סוניה ליובומירסקי טוענת כי עבודה מעניקה לאדם תחושת זהות, מסגרת ומטרות, וגם עמיתים וחברים. נערה שעובדת פעמיים בשבוע בספרייה העירונית, למשל, פוגשת אנשים חדשים, מרגישה שהיא תורמת ולומדת לנהל את זמנה. דווקא הצורך לשלב בין עבודה ללימודים מלמד אותה לתכנן מראש ולקבוע סדרי עדיפויות.

אומנם יש הטוענים כי בגיל ההתבגרות על הצעירים להתמקד בלימודים בלבד, וכי עבודה בזמן שנת הלימודים תפגע בהישגיהם ובמנוחתם. יש ממש בחשש הזה, ולכן אין לאפשר עבודה בכל היקף. אך איסור גורף אינו הפתרון: אפשר לקבוע מספר שעות מרבי בשבוע ולאסור עבודה בלילות שלפני ימי לימודים. כך ייהנו בני הנוער מיתרונות העבודה בלי לוותר על הלימודים.

לסיכום, עבודה במהלך שנת הלימודים מלמדת אחריות ומעניקה לצעירים תחושת משמעות. לכן ראוי להתיר אותה, בתנאי שתהיה מוגבלת ומפוקחת, ושהלימודים יישארו בראש סדר העדיפויות.

שאלה 11 – מאמר לדוגמה

לתת לילדים להיות ילדים

בשנים האחרונות אנו שומעים על ילדים מחוננים שהפכו לכוכבים כבר בגיל צעיר: זמרים, שחקנים ושחקני כדורגל. הוריהם של ילדים אלה מזהים בהם כישרון ומשקיעים את כל כוחם כדי שיתפרסמו בתחומם. האם על ההורים לעודד את ילדיהם לבנות קריירה כבר בגיל צעיר? לדעתי, על ההורים לטפח את הכישרון, אך לא לדחוף את ילדם לקריירה מקצועית לפני שהתבגר.

ראשית, קריירה בגיל צעיר גוזלת מן הילד את ילדותו. ילד שמתאמן שעות רבות בכל יום, מופיע ונבחן כל הזמן, מוותר על משחק עם חברים, על חוויות בית הספר ועל זמן פנוי. הלחץ להצליח ולעמוד בציפיות של ההורים ושל הקהל עלול לגרום לו לשחיקה, ואף לגרום לו לשנוא את התחום שאהב. סוניה ליובומירסקי מראה במאמרה כי אושר מוביל להצלחה, ולא רק להפך: אנשים שהיו מאושרים בשלב מוקדם בחייהם הרוויחו יותר בהמשך. מכאן שילדות מאושרת היא בסיס טוב יותר להצלחה מאשר קריירה מוקדמת ולחוצה.

שנית, ילד צריך לבחור את דרכו בעצמו. יעל אלנתן מביאה במאמרה מחקרים שלפיהם אנשים מצליחים חונכו לאחריות ולעצמאות כבר מגיל צעיר. הורים שמתכננים עבור ילדם כל צעד בקריירה מונעים ממנו לפתח עצמאות ולגלות מה באמת משמעותי בעבורו. ייתכן שבגיל שמונה עשרה הוא ירצה לעסוק בתחום אחר לגמרי.

אומנם יש הטוענים כי כישרון שאינו מטופח בגיל צעיר עלול ללכת לאיבוד, ובתחומים כמו ספורט או מוזיקה האימון המוקדם חיוני. זה נכון, אבל טיפוח כישרון אינו זהה לבניית קריירה: אפשר לשלוח את הילד לחוג ולעודד אותו בלי להפוך אותו לכוכב.

לסיכום, על ההורים לאפשר לילדם לפתח את כישרונו בהנאה ובקצב שלו, ולהשאיר את ההחלטה על הקריירה לשלב שבו יוכל לבחור בעצמו. רק כך יגדל ילד מאושר, שיבחר בדרכו מתוך אהבה ולא מתוך לחץ.

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon